

УДК 316.74:2

НОВІТНІ ВИКЛИКИ ПЕРЕД ХРИСТИЯНСТВОМ ХХІ СТ.

ОЛЕГ ЄГРЕШІЙ

*ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»
факультет історії, політології і міжнародних відносин
кафедра історії України
вул. Шевченка, 57, Івано-Франківськ, Україна, 76000*

У науковій статті автор дає характеристику новітнім викликам перед християнством, що постають у ХХІ сторіччі. Приділяється увага гендерній ідеології, поширенню ЛГБТ-мислення. Автор акцентує увагу на подвійному трактуванні терміна «гендер». Часто дослідники цей термін сприймають як боротьбу за права людини і громадянина, дотримання громадянської рівності. Крім того, активно розвиваються гендерні дослідження в історичному аспекті.

Крім того, представники українських церков та низка громадських діячів стривожені поширенням так званих «Фестивалів рівності», які насправді не демократизують, а навпаки – десакралізують суспільство. Небезпечно, що «Фестивалі рівності» останніми роками ширяться і в Україні. Впродовж 2016–2017 рр. такі фестивалі відбулися (або їх готували) у Львові, Києві, Дніпрі, Одесі і Запоріжжі.

Ключові слова: *секуляризація, гендерна ідеологія, ЛГБТ-мислення, Церква, євроінтеграція, «Фестиваль рівності».*

Нині стрімко зростає вага історичних знань. Адже саме історична наука, застосовуючи екстраполяційний підхід, здатна здійснити випуклий аналіз суспільних процесів, що відбуваються сьогодні, побачити виразні позитиви, можливості, але й ідентифікувати виклики, що постають перед сучасною людиною. Бо сьогодення характерне втратою сакральних архетипів минулого, дистанціюванням від традиційних засад повсякденності історичних українців. Значно мірою саме тому питання праксеології історичної науки нині вважається одним із найважливіших. У часи стрімкої технізації життя, усталення суворих правил ринкових відносин цілком закономірно, що постає проблема прикладного характеру набутих історичних знань, розставлення відповідних акцентів.

Крім того, на наш погляд, в умовах виражених цивілізаційних змін, науково-технічної революції, характерних ментальних метаморфоз зростає запитаність міждисциплінарних досліджень. Перед істориками постає завдання, здійснюючи паралелі з минулим, розставляти акценти в неологізмах, з'ясовувати сутність нових ідеологій на предмет їхньої соціокультурної інтеграції в повсякденне життя.

Видається, що перед сучасним українським суспільством постала своєрідна дилема: з одного боку, внаслідок вибору європейського вектора розвитку українські урядовці мусять адаптовувати власну систему законодавства до європейських стандартів, з другого – сучасні соціокультурні реалії переконують, що «вестернізація» має подвійну природу. Разом з безсумнівними позитивами розвитку громадянського суспільства та правової держави загрозливо виглядають прояви секуляризації. В останнє десятиріччя стрімко видозмінюється законодавство європейських країн, девальвуючи при цьому традиційні цінності, на яких було засновано політичну і юридичну системи багатьох країн Заходу. До того ж доволі швидко набирає обертів нова ідеологія – так звана ідеологія релятивізму, яка говорить про те, що мораль відносна, і кожна людина вільно визначає стиль свого життя. Як наслідок цього – в Європі і США відбувається стрімке розширення географії легалізації

одностатевих шлюбів, утвердження гендерної ідеології, ювенальної юстиції, що призводить, врешті, до руйнування традиційних цінностей.

Крім того, Україна, на наш погляд, нині перебуває в ситуації своєрідного соціокультурного ментального перелому. Ми поступово віддаляємося від радянського тоталітарного минулого і, навпаки, після Революції гідності активно євроінтегруємося, входимо до наразі маловідомого нам культурологічного простору. Євроінтеграція обіцяє у перспективі побудову правової держави і громадянського суспільства. Водночас уважний погляд на європейське повсякдення 2010-х рр. дозволяє зробити висновок, що західні цінності, попри свої характерні позитиви, вміщують і виразні виклики. Адже секуляризація (позбавлення релігійного складника у світогляді суспільства) притаманна якраз західному культурному середовищу.

Нині термін «гендер», а також цикл понять і концепцій, похідних від цієї категорії (гендерний підхід, гендерні дослідження, гендерна політика, гендерна рівність, гендерний паритет тощо), міцно входять до суспільної термінології, наукового середовища. В Україні нині видають спеціалізовані журнали («Гендерные исследования», який публікує Харківський центр гендерних досліджень; журнал «Я» Харківської жіночої організації «Крона» тощо), проводять науково-практичні конференції, захищають дисертаційні дослідження (В. Новицька, І. Вановська та ін.). «Гендер» нерідко дослідники сприймають як боротьбу за права людини і громадянина (Н. Оніщенко, С. Гаращенко)¹, дотримання громадянської рівності (В. Никифоренко, А. Дегтеренко)². Авторські висновки підштовхують до думки, що у ХХІ сторіччі забезпечення гендерної рівності стає пріоритетним суспільно-політичним напрямком розвитку світу, подолання нерівності між чоловіком і жінкою та гендерним вирівнюванням в усіх сферах життя (праці Л. Гентош, О. Кісь, С. Толстоухової, О. Васильєвої та ін.)³. Крім того, активно розвиваються гендерні дослідження в історичному аспекті (Н. Гогохія, В. Венгерська, О. Стяжкіна та ін.)⁴. Нерідко

¹Наталія Оніщенко, «Гендерні паритети в умовах демократичних перетворень», *Актуальні проблеми міжнародних відносин: збірник наукових праць*, Вип. 76 (у 2-х ч.), Ч. I: (у двох частинах). Ред. кол. Л. В. Губерський (голов. ред.) та ін. (Київ: 2008): 33–34; Світлана Гаращенко, «Гендерна рівність як чинник демократичних перетворень в Україні», *Наукові записки. Політичні науки*. Т. 82, (2008): 58–61.

²Валерій Никифоренко, Анастасія Табанова «Гендерна рівність в Україні: проблеми та шляхи удосконалення», *Вісник соціально-економічних досліджень*. Вип. 2 (53), (2014): 218–225; Анастасія Дегтеренко, «Гендерний порядок і шляхи формування громадянського суспільства в Україні», *Гілея: науковий вісник*. № 56 (1), (2012): 497–500.

³«Гендерний підхід: історія, культура, суспільство», під ред. Ліліани Гентош, Оксани Кісь. (Львів: ВНТЛ Класика, 2003), 250; Маріанна Колодій, «Становлення гендерний досліджень у контексті еволюції жіночого руху: від марксизму до постмодернізму», *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Політологія, соціологія, філософія*. Вип. 9. (2008): 203–206; Валентина Новицька, «Гендерна соціалізація: соціологічні концепції та практики», (Автореф. канд. дис. соціолог. наук: 22.00.01, К., 2010): 15; Світлана Толстоухова, «Утвердження гендерної рівності: реалії та перспективи: Про Державну програму з утвердження гендерної рівності» *Вісник пенсійного фонду України*. № 3. (2007): 10; Ольга Васильєва, «Відмінності особистих цінностей: гендерний аспект», *Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. Серія: Філософія, психологія, педагогіка. № 2. (2001): 81–91.

⁴Інна Вановська, «Розвиток жіночого домашнього підприємництва в гендерному просторі українського села у другій половині ХІХ – на початку ХХ століття», (Автореф. канд. дис. істор. наук: 07.00.01, Харків, 2011): 20; Ніна Гогохія «Жінка у радянському соціокультурному просторі 1930-х рр.: гендерний аспект української урбанізації», *Донецький вісник наукового товариства ім. Шевченка*. Т. 5, (2004): 376–383; Вікторія Венгерська, «Розподіл гендерних ролей у формуванні українського національного проекту в ХІХ ст.», *Гілея: науковий вісник*. № 53, (2011): 42–45; Олена Стяжкіна, «Гендерні виміри радянської повсякденності 1960 – середини 1980-х років», *Краєзнавство*. № 3, (2010): 214–223.

українські науковці переконують, що в багатьох країнах світу останні десятиріччя ХХ ст. і перші роки ХХІ ст. ознаменувалися істотними зрушеннями в розумінні рівності потенційних можливостей чоловіків і жінок та правового забезпечення цієї рівності в постіндустріальному суспільстві.

В публічному соціокультурному просторі поступово усталюється таке визначення поняття гендер: це набута, соціально закріплена поведінка, пов'язана з ролями і характеристиками, приписуваними чоловікам або жінкам у кожній конкретній культурі. На відміну від біологічної статі, що становить собою набір генетично закладених анатомо-фізіологічних ознак людини, гендер будується в конкретному соціокультурному контексті в певний історичний період і, відповідно, є різним у часі й просторі. Гендер – продукт соціалізації, стать – результат еволюційного розвитку.

Проте поширення гендерних знань, яке почалося в Україні, не отримує однозначного позитивного сприйняття. Чимало українських науковців, громадсько-політичних та релігійно-церковних діячів різко критично реагують на утвердження гендерної ідеології. У цьому вони солідаризуються з багатьма європейськими колегами, чії міркування, на наш погляд, зводяться до такого висновку: гендерна ідеологія виступає за деконструкцією людини як біологічно детермінованої істоти і тим самим сприяє деконструкції традиційного поняття сім'ї і деконструкції самого поняття людини. Завідувач кафедри психології Київського інституту бізнесу і технологій Людмила Гридковець красномовно відзначила: «Гендернорівнісний екстремізм є складовою психологічного екстремізму, що спрямований на викривлення моделі чоловічо-жіночої взаємодії і переводить стосунки між чоловіком і жінкою із стану «посвяти» у стан «бізнес-проекту», при цьому руйнуючи ефективні моделі взаємодоповнення статей та знищуючи традиційні норми та цінності»⁵. На думку психолога, найбільша небезпека цього міфу полягає у деструктивних суспільних процесах: по-перше, падінні цінності інституту сім'ї, відкладанні або відмові від народження дітей в догоду кар'єрі, знеціненні інституту материнства, стиранні межі норми-патології сексуальних проявів, втручання та деформації традиційних культових моделей богослужінь тощо.

У квітні 2015 р. хорватські науковці Горан Додіг, декан кафедри психіатрії медичного факультету в Спліті та Іван Полякович, філолог, доцент і викладач англійської мови на філософському факультеті в Задарі, провели науковий аналіз науковості/ненауковості гендерної теорії. В опублікованому аналізі науковці стверджують, що так звана «гендерна теорія» не є науковою теорією, але ідеологією, фундаментальні принципи якої насправді фальсифіковано. Гендер – продукт суспільства, який, на думку «гендеристів» (прихильників поширення гендерної теорії), у патріархальних суспільствах насильно прив'язаний до біологічної статі. У «відкритому суспільстві», за уявленнями прихильників «гендеризму», індивідуум має мати право свідомо обирати для себе гендер, змінюючи їх відповідно до своїх уподобань⁶.

Німецький соціолог Крістль-Рут Фонгольдт вважає, що нині чимраз більший та добре фінансово забезпечений бюрократичний апарат Євросоюзу і Федеративної Республіки Німеччини впроваджує головні цілі теорії гендеру: уневизначення статі та цілковиту взаємозамінність жінки і чоловіка. В теорії гендеру підмінюється поняття рівності. Вже йдеться не про рівність прав і можливостей, а про взаємозамінність. Цю «взаємозамінність» програмно впроваджують, вимагаючи, наприклад, обов'язкової статистичної рівності, тобто відсоткового співвідношення 50/50 чоловіків і жінок у всіх виробничих та життєвих

⁵«Гендернорівнісний екстремізм як фактор руйнації родини,» доступ отримано 13 жовтня 2017, <http://catholicnews.org.ua/gendernorivnisniy-ekstremizm-yak-faktor-ruynaciyi-rodini>.

⁶«Науково про ненауковий характер гендерної ідеології,» доступ отримано 14 жовтня 2017, <http://catholicnews.org.ua/naukovo-pro-nenaukoviy-harakter-gendernoyi-ideologiyi>.

сферах. Чоловічі і жіночі обдарування, як уважає К.-Р. Фонгольдт, «гендеристи» таврують як «статеві стереотипи». Загалом цілі гендерної перспективи такі: уневизначення статі, усунення подружжя і сім'ї, витворення нової, «вільної», полишеної самої на себе людини поза межами категорії статі, людини, яка постійно наново «винаходить» свій гендер та свою ідентичність⁷.

Поширення гендерної ідеології турбує також і релігійно-церковні кола. Папа Франциск (Бергольйо) наголосив, що союз чоловіка і жінки як основу подружжя постійно ставлять під сумнів ідеологи гендеру «в ім'я справедливого та вільного суспільства»⁸. Ще один високопоставлений священнослужитель, відомий фахівець з питань, що стосуються шлюбу та сім'ї, кардинал Карло Каффарра, архієпископ Болоньї, назвав гендерну теорію «індоктринаційним нищенням алфавіту людського спілкування». Відома німецька соціолог, письменниця Габрієла Кубі у своїй книжці «На шляху до нової гендерної людини: як німецька держава виховує дітей» вважає, що сьогодні в багатьох країнах Європи триває формування нової гендерної людини, яка сама визначає, чи вона хоче бути чоловіком, чи жінкою, чи гетеросексуальною, чи лесбійкою, чи гомосексуалістом, бісексуалом чи транссексуалом. На думку Г. Кубі, провідну роль у цьому відіграє якраз німецьке міністерство у справах сім'ї, а федеральний центр просвіти з питань здоров'я поширює відповідні матеріали⁹.

Однак вірогідно, що найнесприятливіша ситуація в царині поширення гендерної ідеології усталася в скандинавських країнах, зокрема у Швеції. Як повідомляє хорватський католицький портал «Bitno.net», у березні 2015 р. шведські філологи-науковці вирішили, що в новий словник шведської мови буде введено гендерно нейтральний займенник «hen», яким в ім'я рівноправ'я бажається вкинути граматичний чоловічий чи жіночий рід. Більше того, частина шведських дитсадків уже кілька років дотримується так званої «gender-free» педагогії, згідно з якою зі щоденної мови повністю викинуто займенники чоловічого і жіночого роду. Гендер-активісти пролобіювали визнання у Швеції 170-ти так званих «несексуальних імен», які можна однаково надавати як дівчатам, так і юнакам¹⁰.

Гендерна ідеологія стає щораз популярнішою в Україні. У багатьох вищих навчальних закладах існують гендерні студії, цю теорію викладають під виглядом наукової в установах, де готують вчителів, журналістів, державних функціонерів. Уважається, що одним із головних поширювачів гендерної ідеології в Україні є Міжнародний фонд «Відродження», що входить до мережі Фундацій «Відкритого суспільства», яку заснував Джордж Сорос, який, своєю чергою складається з національних і регіональних фондів у понад 70-ти країнах світу. Фундація «Відкрите суспільство», частиною якої виступає Міжнародний фонд «Відродження», надає гранти для боротьби за права лесбійок, гомосексуалістів, бісексуалів і транссексуалістів. Серед критеріїв отримання гранту згадується боротьба проти гендерної

⁷Крістль Рут Фонгольдт, «Деконструкція статей», доступотримано 14 жовтня 2017, <http://catholicnews.org.ua/dekonstrukciya-statey>; «Гендер чи стат'я? Гендерний мейнстрімінг та гендерні студії», доступ отримано 14 жовтня 2017, <http://catholicnews.org.ua/gender-chi-stat-genderniy-meynstriming-ta-genderni-studiyi>.

⁸«Папа Франциск застерігає перед небезпекою гендерної ідеології», доступ отримано 14 жовтня 2017, <http://catholicnews.org.ua/papa-francisk-zasterigaie-pered-nebezpekoyu-gendernoyi-ideologiyi>.

⁹«На шляху до нової гендерної людини: як німецька держава виховує дітей», доступ отримано 14 жовтня 2017, <http://catholicnews.org.ua/na-shlyahu-do-novoyi-gendernoyi-lyudini-yak-nimecka-derzhava-vihovuie-ditey-0>.

¹⁰«Шведи під впливом гендерної ідеології міняють мову», доступ отримано 14 жовтня 2017, <http://catholicnews.org.ua/shvedi-pid-vplivom-gendernoyi-ideologiyi-minyayut-movu>.

дискримінації і пропаганда гендерної проблематики. В Україні Фонд провадить доволі потужну пропаганду гендеризму через видавництво книжок, що рекламують гендерну ідеологію. 2004 р. за підтримки Фонду видано навчальний посібник «Основи теорії гендеру» і книжку Віри Агеєвої «Гендерна перспектива». 2007 р. Фонд видав книжку Терези де Лоретіс «Технології гендера: Есе про теорію, фільми та художні твори»¹¹. Крім того, Фонд грантами підтримує конкретні проекти, спрямовані на пропаганду гендеризму в Україні¹².

Глава Української греко-католицької церкви Святослав Шевчук підтвердив, що в сучасних умовах інституцію сім'ї намагаються знищити за допомогою ідеології під назвою гендер. Ба більше, священнослужитель назвав ці небезпеки «страшнішими від часу, коли народився Христос». Владика акцентував також на тому, що українські законодавці починають запроваджувати гендерну термінологію в трудове українське законодавство¹³.

В інтерв'ю польському виданню «В мережі» глава УГКЦ висловив переконання, що християнська Україна «може стати певним викликом для пробудження секуляризованої Європи». «Україна відкидає фальшиві цінності у вигляді гендерної ідеології, хоч це могло б бути перешкодою для приєднання до Європейського Союзу. «Але Євросоюз – це ще не Європа, – зауважив предстоятель УГКЦ. – ЄС може існувати без України, але Європа не може існувати без України, бо буде неповна»¹⁴.

16 липня 2015 р. глава УГКЦ Святослав Шевчук звернувся листом до Голови Верховної Ради України, голови Конституційної комісії Володимира Гройсмана у справі змін до Конституції України. Священнослужитель висловив жаль, що Робоча група з прав людини Конституційної комісії практично не врахувала пропозиції змін до Конституції України, які висловила Всеукраїнська рада Церков і релігійних організацій у спеціальному листі. Натомість, на думку Святослава Шевчука, було враховано протилежні за суттю пропозиції до нової редакції Конституції України, які містять у собі серйозні загрози для інституту сім'ї в Україні, традиційних для українського суспільства взаємовідносин подружжя як союзу чоловіка та жінки, а також створюють підґрунтя для легалізації неприйнятних для морального здоров'я і природного розвитку суспільства одностатевих партнерств (статті 27 і 35 проекту)¹⁵.

19 листопада 2015 р. в інформаційному агентстві Інтерфакс Україна відбулася прес-конференція на тему внесених змін до Трудового кодексу в частині впровадження термінів «гендерна ідентичність» і «сексуальна орієнтація». Представники українських церков і релігійних організацій різних конфесій (взяли участь, зокрема, Євстратій (Зоря), архієпископ, речник УПЦ КП, Олекса Петрів, протоієрей, керівник Департаменту зовнішніх зв'язків УГКЦ, Ігор Лук'янов, представник головуючого у Всеукраїнській раді Церков і релігійних організацій, заступник старшого єпископа Української християнської євангельської церкви та Моше-Реувен Асман, головний рабин України) виробили офіційну позицію щодо проголосованого в жовтні 2015 р. закону № 3442. Учасники прес-

¹¹О. Орест-Дмитро Вільчинський, «Дещо про гендерну ідеологію та її фінансову підтримку в Україні», доступ отримано 14 жовтня 2017, <http://catholicnews.org.ua/deshcho-pro-gendernu-ideologiyi-ta-yiyi-finansovu-pidtrimku-v-ukrayini>.

¹²Ibid.

¹³«Глава УГКЦ: Інституцію сім'ї намагаються знищити за допомогою ідеології під назвою «гендер», доступ отримано 14 жовтня 2017, <http://catholicnews.org.ua/lava-ugkc-instituciyu-simyi-pamagayutsya-znishchiti-za-dopomogoyu-ideologiyi-pid-nazvoyu-gender>.

¹⁴«Християнська Україна може стати викликом для пробудження секуляризованої Європи, – Блаженніший Святослав,» доступ отримано 14 жовтня 2017, <http://www.credo-ua.org/2015/05/135784>.

¹⁵«Зміни до Конституції загрожують інституту сім'ї в Україні, Святослав Шевчук,» доступ отримано 14 жовтня 2017, <http://www.credo-ua.org/2015/07/138202>.

конференції одногосно відзначили, що ухвалення закону несе загрозу фундаментальним правам і свободам роботодавців і віруючих громадян¹⁶.

Старший викладач кафедри філософії Українського католицького університету і науковий працівник Інституту родини та подружнього життя цього ж навчального закладу, кандидат філософських наук, доктор філософії Петро Гусак висловив переконання, що термін «гендер» пропагують для того, аби він увійшов до нашого вжитку, аби він був у всіх на слуху. На думку науковця, факт, що гендерна теорія йде на кафедри та факультети окремих університетів, свідчить про спробу змінити спосіб мислення молоді і перспективної частини суспільства, а згодом змінити мислення і всього суспільства. Завершальним етапом, на думку Петра Гусака, є знищення чоловічої і жіночої статей, їхня деконструкція, адже сім'я завжди була джерелом культурної, релігійної і національної традицій. Наприклад, тепер слово «патріот», як уважає науковець, в Європі вважають майже лайливим. «Ми дожилися до того, що ми його прирівнюємо до слова «нацист». Така доля скоро може спіткати і гетеросексуалізм. Планується створення нової європейської людини, позбавленої національних і релігійних коренів. Це потрібно для того, щоб мати масу, якою можна маніпулювати...»¹⁷.

У липні 2016 р. Патріарша комісія в справах родини УГКЦ збрала голів комісії екзархатів, єпархій та їхніх представників на острові Хортиці на базі готелю «Хортиця» за участі Преосвященного владика Дмитра (Григорака). У своїй підсумковій заяві католицькі єпископи східного і західного обряду поширення гендерної ідеології назвали «небезпекою нового поневолення українського народу»¹⁸.

На сучасному етапі євроінтеграції українське суспільне середовище зіткнулося з вираженою проблемою секуляризації, що виявляється не лише в поширенні гендерної ідеології, а й толерації ЛГБТ-мислення (лесбійки, гомосексуалісти, бісексуали, трансгендери) тощо. Як повідомляв «Урядовий портал» (єдиний веб-портал органів виконавчої влади України) від 14 березня 2016 р., Міністерство юстиції України для реалізації Національної стратегії у сфері прав людини готує законопроект, покликаний легалізувати в Україні одностатеві цивільні партнерства. Також у Мін'юсті вказали на вірогідні зміни до Конституції України, оскільки текст заяви Мін'юсту говорить про «конституційне право партнера несвідчення проти свого партнера», що своєю чергою дисонує з положенням чинної Конституції¹⁹.

Водночас опоненти впровадження конституційних змін застерігають, що в тих країнах, де нині легалізовано одностатеві «шлюби» ЛГБТ, лобі в досягненні цього завжди використовували одну і ту саму покрокову стратегію: переконування суспільства в тому, що гендерна ідеологія – це наукова теорія, ухвалення законів про недискримінацію представників ЛГБТ за ознакою статевої орієнтації чи гендерної ідентичності, легалізації одностатевих цивільних партнерств і нарешті, власне, легалізації одностатевих «шлюбів». Опоненти наголошують, що в Україні вже запроваджено гендерну індоктринацію у вишах

¹⁶«Про гендерну ідентичність і сексуальну орієнтацію говоритимуть на прес-конференції у Києві,» доступ отримано 14 жовтня 2017, <http://catholicnews.org.ua/pro-gendernu-identichnist-i-seksualnu-orientaciyu-govoritimut-na-pres-konferenciyi-u-kiievi>.

¹⁷«Гендерна політика» сьогодні: що це?,» доступ отримано 14 жовтня 2017, <http://catholicnews.org.ua/genderna-politika-sogodni-shcho-ce>.

¹⁸«Гендерна ідеологія – це чергова небезпека нового поневолення українського народу», доступ отримано 14 жовтня 2017, <http://catholicnews.org.ua/genderna-ideologiya-ce-chergovana-bezpeka-novogo-ponevolennya-ukrayinskogo-narodu>.

¹⁹«В уряді офіційно визнали, що готують легалізацію одностатевих цивільних партнерств», доступ отримано 14 жовтня 2017, <http://catholicnews.org.ua/v-uryadi-ofitsiyno-viznali-shcho-gotuyut-legalizaciyu-odnostatevih-civilnih-partnerstv>.

під видом викладання наукової теорії та ухвалено антидискримінаційну поправку, яка забороняє дискримінацію за статевою ознакою, статевою орієнтацією і гендерною ідентичністю²⁰.

15 грудня 2016 р. за ініціативи Департаменту зовнішніх зв'язків в Україні, Патріаршої курії Української греко-католицької церкви та за ініціативи мирян відбувся круглий стіл на тему «На сторожі життя і традиційних сімейних цінностей». Мета заходу – доведення до широкого кола громадськості та органів державного управління і влади позиції віруючих щодо актуальних питань конституційного процесу в Україні, зокрема у сферах захисту життя і традиційних сімейних цінностей. Було запрошено, зокрема, відомих політичних і релігійно-церковних діячів, науковців²¹.

Унаслідок роботи круглого столу було напрацьовано низку підсумкових матеріалів: активісти, зокрема, занепокоєні змінами до законодавства стосовно традиційних сімейних цінностей та виступають проти низки змін до законодавства України у сферах захисту життя і традиційних сімейних цінностей.

На думку активістів, тривогу викликає також урядовий план дій з реалізації національної стратегії у сфері прав людини на період до 2020 р. Згідно з цим документом передбачено ініціативи легалізації одностатевих партнерств, проведення маршів рівності, гей-парадів за кошти платників податків, відповідне одностатеве, трансгендерне усиновлення дітей, підвищення кваліфікації в освітніх закладах щодо викладання з ЛГБТ-тематики. Неоднозначно сприймаються також зміни в Трудовий кодекс щодо дискримінації за сексуальною орієнтацією²².

Крім того, представники українських церков та низка громадських діячів глибоко стурбовані поширенням так званих «Фестивалів рівності», які насправді не демократизують, а навпаки – десакаралізують суспільство. Небезпечно, що «Фестивалі рівності» останніми роками ширяться і в Україні.

Впродовж 19 і 20 березня 2016 р. «Фестиваль рівності» планувалося провести у Львові, до організації якого мали безпосередній стосунок громадські організації «Музей ідей» та клуб «Underground». За інформацією [сайта](#) фестивалю, мали провести також пішохідний квест «ЛГБТ-Львів». Враховуючи той факт, що у християн, які дотримуються григоріанського календаря, 20 березня – це Вербна Неділя, а для християн, які дотримуються юліанського календаря, 19 березня – це субота першої неділі Великого посту, антихристиянський та провокаційний характер цієї акції видавався безсумнівним²³. Врешті 18 березня 2016 р. Львівська міська рада у зв'язку з клопотанням поліції та заходами безпеки, а також через подання заявок одразу від кількох організацій (крім ЛГБТ-спільноти, представників з «Правого сектору», ГО «Фронтера», ГО «Сокіл», «Волонтерського куреня»,

²⁰«В уряді офіційно визнали, що готують легалізацію одностатевих цивільних партнерств», доступ отримано 14 жовтня 2017, <http://catholicnews.org.ua/v-uryadi-oficiyno-viznali-shcho-gotuyut-legalizaciyu-odnostateviih-civilnih-partnerstv>.

²¹«Про охорону життя і традиційні сімейні цінності говорили на круглому столі у Києві», доступ отримано 14 жовтня. 2017, http://ugcc.ua/video/pro_ohoronu_zhittya_ta_tradits%D1%96yn%D1%96_s%D1%96meyn%D1%96_ts%D1%96nnost%D1%96_govorili_na_kruglomu_stol%D1%96_u_kiiev%D1%96_78328.html.

²²«Про охорону життя і традиційні сімейні цінності говорили на круглому столі у Києві», доступ отримано 14 жовтня. 2017, http://ugcc.ua/video/pro_ohoronu_zhittya_ta_tradits%D1%96yn%D1%96_s%D1%96meyn%D1%96_ts%D1%96nnost%D1%96_govorili_na_kruglomu_stol%D1%96_u_kiiev%D1%96_78328.html.

²³«У Львові на перший тиждень великого посту готують християнофобну ЛГБТ провокацію», доступ отримано 14 жовтня 2017, <http://catholicnews.org.ua/u-lvovi-na-pershiy-tizhden-velikogo-postu-gotuyut-hristiyanofobnu-lgbt-provokaciyu>.

Добровольчого руху «ОУН» і ГО «Білі Горвати») направила позов до Львівського окружного адміністративного суду про заборону проведення 19 березня 2016 р. на проспекті Свободи перед Оперним театром будь-яких громадських акцій²⁴. Того ж дня Львівський окружний адміністративний суд заборонив проведення 19 березня 2016 р. громадських акцій на площі перед Оперним театром (проспект Свободи)²⁵.

Симптоматично, що події навколо проведення «Фестивалю рівності» у Львові викликали значний резонанс у середовищі європейських дипломатичних кіл. Так, посол США в Україні Джеффри Пайетт висловив жаль з приводу зриву фестивалю у Львові. «Погана новина, що «Фестиваль рівності» у Львові не зміг відбутися через насильницькі протести. Прояви нетерпимості у Львові суперечать європейському майбутньому, заради якого українці так багато пожертвували», – наголосив посол. Посол Великобританії в Україні Джудіт Гоф також заявила про підтримку ЛГБТ-спільноти. «ЛГБТ-людям в Україні нелегко. Подивіться на рівень насильства проти геїв, напади відбуваються часто. Та і моделей для наслідування українці не мають. Не знаю, чи то рівень насильства проти геїв зріс, чи про це просто стали більше повідомляти ЗМІ», – зазначила дипломат. Водночас Д. Гоф відзначила хоробрість активістів сексуальних меншин в Україні, оскільки вони свідомо йдуть на великі ризики²⁶. Стурбованість неповагою до прав секс-меншин в Україні висловило також посольство Норвегії. Дипломати висловили подив, що місцеві органи влади не провели достатніх запобіжних заходів, та закликали надати повний і прозорий звіт про події 19 березня у Львові. «Львів є містом, – відзначають норвезькі дипломати, – яке говорить про себе як про місто «відкрите для світу», і показує себе у якості зразка для європейської інтеграції України. Події які відбулися 19 березня не можуть не кидати тінь на це зображення»²⁷.

Прикметно, що впродовж 2016 р. схожі «Фестивалі рівності» відбулися в кількох містах України – Києві, Дніпрі, Одесі і Запоріжжі. Зокрема в Києві такий фестиваль відбувся 12 червня 2016 р. в приміщенні «MediaHub». Особи з нетрадиційною сексуальною орієнтацією зібралися, аби показати людям, що всі люди повинні бути рівними і мати однакові права. Для учасників ЛГБТ-фестивалю було заплановано майстер-клас із недискримінації прав людини в актуальному українському політичному контексті. Також люди з нетрадиційною орієнтацією отримали можливість переглянути художні й документальні фільми²⁸. Протягом травня – червня 2016 р., відгукнувшись на заклик правозахисної організації, сотні громадян України, США, Німеччини, Молдови і Латвії надсилали листи на адресу Київської міської державної адміністрації з вимогою гарантувати безпеку учасникам Маршу рівності. Свій підпис під листом поставили,

²⁴«ЛМР подала позов у суд про заборону проведення завтра на просп. Свободи будь-яких акцій», доступ отримано 14 жовтня 2017, <http://catholicnews.org.ua/lmr-podala-pozov-u-sud-pro-zaboronu-provedennya-zavtra-na-prosp-svobodi-bud-yakih-akciy>.

²⁵«Суд заборонив ЛГБТ ходу у Львові», доступ отримано 14 жовтня 2017, <http://catholicnews.org.ua/sud-zaboroniv-lgbt-hodu-u-lvovi>.

²⁶«Садовий: «Напад на «Фестиваль рівності» був спланований», доступ отримано 14 жовтня 2017, <http://wz.lviv.ua/ukraine/164438-u-lvovi-zablokuvaly-uchasnykiv-lhbt-festyvaliu>.

²⁷«Заява щодо нападу на «Фестиваль Рівності» у Львові-2016» /Statement on the attack on «Equality Festival Lviv-2016», доступ отримано 14 жовтня 2017, http://www.norway.com.ua/News_and_events1/Statements/Statement-on-the-attack-on-Equality-Festival-Lviv-2016/#.VvWmztKLTIU.

²⁸«У Києві на «Фестиваль рівності» зібралися сотні лесбіянок і», доступ отримано 14 жовтня 2017, <https://ukr.media/ukrain/262870/>; У Києві «замінували» фестиваль ЛГБТ-спільноти, доступ отримано 14 жовтня 2017, <http://www.depo.ua/ukr/life/u-kievi-zaminuvali-festival-lgbt-spilnoti-14052016155000>.

зокрема, співачка Джамала та письменниця Ірена Карпа. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини Валерія Лутковська написала листа тогочасній очільниці Національної поліції Хатії Деканоїдзе з проханням забезпечити 12 червня громадський порядок під час проведення в Києві «Маршу рівності». Крім того, В.Лутковська направила також відповідне звернення до Київського міського голови Володимира Кличка.

У місті Дніпрі «Фестиваль рівності» відбувся 18 липня 2016 р. Захід включав, зокрема, дискусії та воркшопи, що були покликані під іншим ракурсом поглянути на проблеми дискримінованих груп: вимушено переміщених осіб, жінок – учасниць АТО, людей з обмеженою мобільністю, людей, що потерпають від домашнього насильства, представників ЛГБТ, представників національних меншин та ін.

Візуальну частину «Фестивалю рівності» репрезентували постери, які розповідали про права людини і закликали позбутися стереотипів. Також відвідувачі могли переглянути експозицію харківського Музею жіночої та гендерної історії²⁹.

Схожий «Фестиваль рівності» відбувся також в Одесі місяцем пізніше, 20–21 серпня 2016 р. Про це повідомлялося, зокрема, в соціальній мережі Facebook: «Одеса-мама завжди славилася неповторною атмосферою свободи та культурного різноманіття, тому не дивно, що саме вона 20 серпня прийматиме черговий Фестиваль Рівності!»³⁰. Фестиваль рівності, як зазначалося, прагнув зробити видимими й почутими соціальні групи, які часто зазнають утисків у суспільстві – етнічні меншини, людей з інвалідністю, жінок, ЛГБТ-людей, мігрантів, вимушених переселенців та багатьох інших. У програмі фестивалю – виставки, кінопокази, лекції, вистави, концерти і, звісно ж, крута вечірка). Додаймо, що напередодні представники Української православної церкви Київського та Московського патріархатів, представники УГКЦ і протестантських конфесій організували прес-конференцію, де закликали не дати провести в Одесі «ЛГБТ-фестиваль»³¹.

За схожим сценарієм відбувся «Фестиваль рівності» ще в одному великому українському місті – Запоріжжі. Оргкомітет фестивалю звернувся до міського голови Запоріжжя Володимира Буряка з проханням надати приміщення для проведення заходу 24 вересня 2016 р. У разі, якщо місто відмовить у проведенні «Фестивалю рівності», організатори обіцяли провести захід просто неба, повідомивши про це адміністрацію міста заздалегідь, як того вимагало законодавство³². Оponentами проведення Фестивалю рівності в Запоріжжі виступили представники Духовної ради християнських церков області, які направили листа керівництву держави й мерові Запоріжжя, аби ті наклали «табу» на проведення заходів ЛГБТ-спілок у місті. Як контраргумент за ініціативи українських церков та вірян на початок жовтня 2016 р. в Запоріжжі було заплановано проведення чергового «Маршу за життя», який мав на меті пропаганду традиційних родинних цінностей, протидію абортам³³. Така хода в Запоріжжі за участі понад трьох тисяч вірян відбулася 2 жовтня 2016 р. за ініціативи українських церков та релігійних

²⁹«У Дніпрі відбувся «Фестиваль рівності», доступ отримано 14 жовтня 2017, <http://hromadske.ua/posts/u-dnipri-vidbuvsia-festyval-rivnosti>.

³⁰«У Одесі пройде «Фестиваль рівності», доступ отримано 14 жовтня 2017, <http://newsdaily.org.ua/post/100027>.

³¹Ibid.

³²«У Запоріжжі Фестивалю рівності відмовили в приміщенні», доступ отримано 14 жовтня 2017, https://humanrights.org.ua/material/u_zaporizhzhzhi_festivalju_rivnosti_vidmovili_v_primishhenni.

³³«У Запоріжжі священники закликають владу накласти «табу» на заходи ЛГБТ-спільнот», доступ отримано 14 жовтня 2017, <http://hromadske.ua/posts/u-dnipri-vidbuvsia-festyval-rivnosti><http://www.hromadske-zp.tv/u-zaporzhzhzhi-svyashhenniki-zaklikayut-vladu-naklasti-tabu-na-zahodi-lgbt-spilnot/>.

організацій. У заході взяли участь представники влади, народні депутати, активісти. Під час маршу віряни скандували: «Однополым бракам – нет!», «Абортам – нет!», «Многодетным семьям – да!», «Мы – за мир!», «Запорожье – для Христа», «Иисус – Господь!» та ін.³⁴.

Ми вважаємо, що події навколо проведення «Фестивалю рівності» у Львові, а також східноукраїнських – Одесі, Дніпрі та Запоріжжі видаються доволі симптоматичними. Висловимо до певної міри сміливе припущення: йдеться вже не про ситуативність, збіг обставин, а про стійку тенденцію. Очевидно, що європейське соціокультурне середовище, історично християнське, в сучасних умовах здатне «імпортувати» не лише демократичні цінності, а й характерні секуляризаційні ознаки. Тривожить той факт, що не завжди українській владі вдається розрізнити ці характерні виклики, і явище євроінтеграції нерідко сприймається однобоко, некритично, а подекуди й глорифіковано. Звідси законодавча лібералізація Трудового кодексу України щодо недискримінації ЛГБТ-спільнот, проекти змін до Конституції України в галузі прав і свобод людини і громадянина, низка інших новацій, які змогли б наблизити правове поле України до європейських стандартів. Щоправда, існує й інший складник проблеми. Некоректне ставлення до ЛГБТ-спільнот в сучасному українському громадському просторі цілком вірогідно, опоненти, що сприйматимуть як можливість компрометації європейських устремлінь українців назагал. Очевидно, що українцям ще вартує навчитися розрізнити позитиви і виклики європейського соціокультурного простору.

За останні роки термін «гендер» значно усталився як в освітньо-науковій сфері, так і в українському суспільстві назагал. Проте поширення гендерних знань, яке почалося в Україні, не отримує однозначного позитивного сприйняття. Чимало українських науковців, громадсько-політичних та релігійно-церковних діячів різко критично реагує на утвердження гендерної ідеології. У цьому вони солідаризуються з багатьма європейськими колегами, чий міркування, на наш погляд, зводяться до такого висновку: гендерна ідеологія виступає за деконструкцією людини як біологічно детермінованої істоти і тим самим сприяє деконструкції традиційного поняття сім'ї і деконструкції самого поняття людини.

У контексті перспективи дослідження заданої теми в сучасних умовах, на наш погляд, може постати проблема наукового розрізнення, виокремлення трьох понять: власне, гендерних студій (вивчення історії статей (повсякденного життя історичних жінок, історичних чоловіків, історичних дітей), подекуди вивчення історії станів (князів, шляхти, селян, робітництва і т. д.); гендерної політики (проблеми захисту жінок, юридичної рівності прав чоловіків і жінок і т. п.); гендерної ідеології (проблеми самоідентифікації жінки чи чоловіка не біологічно – за народженням, а соціокультурно – в ході виховання і соціалізації). Словом, ці визначення є омонімами чи синонімами? На противагу цьому побутує консервативна думка, яка вважає, що, власне, впровадження гендерних студій у вишах є першим кроком упровадження гендерної ідеології. Тобто, постає своєрідна «крива» – гендерні студії – гендерна політика – гендерна ідеологія. Тож, вірогідно, ми можемо спостерігати дальшу поляризацію цих двох поглядів як серед наукового середовища, так і серед громадськості.

В сучасних умовах (ідеться передусім про друге десятиліття XXI ст.) швидкою технізацією ми спостерігаємо характерний наступний етап дальшої емансипації буття. У минулому домінантний авторитет церкви зумовлював суворе безапеляційне дотримання

³⁴«Марш равенства провели церкви в Запорожье», доступ отримано 14 жовтня 2017, <http://hromadske.ua/posts/u-dnipri-vidbuvsia-festyval-rivnosti>http://www.mv.org.ua/news/134108-marsh_ravenstva_proveli_cerkvi_v_zaporozhe.html.

табу в повсякденному житті та різке заперечення будь-яких форм статевих відхилень. Історично, що дуже важливо, в суспільстві був міцно утверджений принцип теоцентризму, нині ж активно втілюється прямо протилежний йому принцип антропоцентризму. Людина свого роду вже не «під Богом», а постає в новій іпостасі – замість Творця. Складається враження, що слова Христа: «Слуга не може бути більшим, аніж його пан» сьогодні вже не актуальні. На гадці також дуже глибокі (і, як видається, пророчі!) застереження російського богослова і проповідника Ігнатія Брянчанинова, які він висловив у творі «Знаменія времен», де богослов чітко пророкує антропоцентризацию цивілізації наприкінці часів і, як наслідок, появу Біблійного Антихриста. Нині бачимо не цілком інтегроване сприйняття християнства – акценти вже ставляться не на Декалозі, а, власне, на антропоцентризмі – толерації і допомозі людині. Не варто забувати, що Церква (якщо ризикнути зробити певну символізацію) – це передусім «ні», а не «так». Якщо Церква перестане застерігати соціум, то вочевидь і перестане бути, власне, Церквою, а трансформується в таку собі благодійницьку організацію. А основні константи християнства – «гріх», «Страх Божий», «покаяння» та ін. ризикують стати анахронізмами, або в кращому разі відбуватиметься своєрідна баналізація цих засадничих понять. Крім того, далі ми спостерігатимемо дальшу кристалізацію своєрідної легкої версії християнської релігії.

NEW CHALLENGES TO CHRISTIANITY IN THE XXI CENTURY

OLEG YEGRESHIY

Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
Faculty of History, Political Science and International Relations
Department of History of Ukraine
street Shevchenko 57, Ivano-Frankivsk, Ukraine, 76000

SUMMARY

In the scientific article, the author gives a description of the latest challenges facing Christianity that appear in the 21st century. Attention is drawn to gender ideology, LGBT- thinking. The author focuses on the double interpretation of the term «gender». Often by researchers, this term is perceived as a struggle for human rights and citizen, respect for civic equality. It seems that in the twenty-first century, ensuring gender equality becomes a priority social and political direction for the development of the world, and overcoming inequalities between men and women and gender equality in all spheres of life.

Gender ideology is becoming more and more popular in Ukraine. There are gender studies in many higher educational institutions, and this theory is taught in the form of scientific institutions in which teachers, journalists, state functionaries are trained. In addition, gender studies are actively developing in historical terms.

However, the spread of gender knowledge that unfolds in Ukraine does not receive a clear positive perception. Many Ukrainian scholars, public-political and religious-church figures are strongly critical of the establishment of gender ideology. They believe that gender ideology advocates the deconstruction of man as a biologically determined creature, thereby contributing to the deconstruction of the traditional concept of the family, and the deconstruction of the very concept of man.

The author of the article believes that now it is necessary to distinguish the terms: “gender policy”, «gender studies» and, in fact, «gender ideology».

In addition, representatives of Ukrainian churches and a number of public figures are alarmed by the spread of so-called «Festivals of equality», which in reality do not democratize, and vice versa - desecralize society. It is dangerous that the «Festivals of equality» have been increasing in Ukraine in recent years. During 2016-2017 such festivals took place (or were being prepared) in Lviv, Kiev, Dnipro, Odessa, Zaporozhye.

On July 16, 2015, the Head of the UGCC, Svyatoslav Shevchuk, addressed a letter to the Speaker of the Verkhovna Rada of Ukraine, chairman of the Constitutional Commission of Volodymyr Groisman on the amendments to the Constitution of Ukraine. The clergyman expressed regret that the Constitutional

Commission's Working Group on Human Rights did not take into account the proposals for amendments to the Constitution of Ukraine, which was expressed by the All-Ukrainian Council of Churches and Religious Organizations in a special letter.

The author believes that Ukrainians should learn to distinguish between the positive and the challenges of the European socio-cultural space.

Key words: secularization, gender ideology, LGBT thinking, church, eurointegration, "The Festival of Equality".

REFERENCES

"About gender identity and sexual orientation will be discussed at a press conference in Kyiv," accessed October 14, 2017, <http://catholicnews.org.ua/pro-gendernu-identichnist-i-seksualnu-orientaciyu-govoritimut-na-pres-konferenciyi-u-kiievi>. (in Ukrainian).

"Are you a gender? Gender mainstreaming and gender studies," accessed October 14, 2017, <http://catholicnews.org.ua/gender-chi-stat-genderniy-meynstriming-ta-genderni-studiyi>. (in Ukrainian).

"Christian Ukraine can be a challenge for the awakening of secular Europe, – His Beatitude Sviatoslav," accessed October 14, 2017, <http://www.credo-ua.org/2015/05/135784>. (in Ukrainian).

"Changes to the Constitution threaten the institution of family in Ukraine, Svyatoslav Shevchuk," accessed October 14, 2017, <http://www.credo-ua.org/2015/07/138202>. (in Ukrainian).

Christel Ruth Phonholdt, "Deconstruction of Articles," accessed October 14, 2017, <http://catholicnews.org.ua/dekonstrukciya-statey>. (in Ukrainian).

Degterenko Anastasia. "Gender order and ways of forming a civil society in Ukraine," *Gileya: Scientific Bulletin*. No. 56 (1), (2012): 497–500. (in Ukrainian).

"Equality March held churches in Zaporozhye", accessed October 14, 2017, http://hromadske.ua/posts/u-dnipri-vidbuvsia-festyval-rivnostihttp://www.mv.org.ua/news/134108marsh_ravenstva_proveli_cerkvi_v_zaporozhe.html. (in Ukrainian).

fr. Orest-Dmitry Vilchinsky "Somewhat about gender ideology and its financial support in Ukraine," accessed October 14, 2017, <http://catholicnews.org.ua/deshcho-pro-gendernu-ideologiyi-ta-yiyi-finansovu-pidtrimku-v-ukrayini>. (in Ukrainian).

"Gender approach: history, culture, society," Edited by Liliana Gentosh, Oksana Kis. Lviv: VNTL Classics, 2003, 250. (in Ukrainian).

"Gender-like Extremism as a Family Factor," accessed October 13, 2017, <http://catholicnews.org.ua/gendernorivnisniy-ekstremizm-yak-faktor-ruynaciyi-rodini>. (in Ukrainian).

"Gender Policy «Today: What is it?," accessed October 14, 2017, <http://catholicnews.org.ua/genderna-politika-sogodni-shcho-ce>. (in Ukrainian).

"Gender ideology is another danger of a new enslavement of the Ukrainian people", accessed October 14, 2017, <http://catholicnews.org.ua/genderna-ideologiya-ce-cherгова-nebezpeka-novogo-ponevolennya-ukrayinskogo-narodu>. (in Ukrainian).

Gogohiya, Nina. "A Woman in the Soviet Socio-Cultural Space of the 1930s: A Gender Aspect of Ukrainian Urbanization," *Donetsk Bulletin of the Scientific Society the name of Shevchenko* Vol. 5. (2004): 376–383. (in Ukrainian).

Harashchenko, Svitlana. "Gender equality as a factor of democratic transformation in Ukraine," *Scientific notes. Political science*. Vol. 82, (2008): 58–61. (in Ukrainian).

"In Odessa, there will be a "Festival of equality", accessed October 14, 2017, <http://newsdaily.org.ua/post/100027>. (in Ukrainian).

"In Zaporozhye, the Festival of Equality was denied indoors", accessed October 14, 2017, https://humanrights.org.ua/material/u_zaporizhzhzhi_festivalju_rivnosti_vidmovili_v_primishhenni. (in Ukrainian).

"In Zaporizhzhya, priests call on authorities to impose "taboo" on LGBT community activities", accessed October 14, 2017, <http://hromadske.ua/posts/u-dnipri-vidbuvsia-festyval-rivnostihttp://www.hromadske-zp.tv/u-zaporzhzhzhi-svyashhenniki-zaklikayut-vladu-naklasti-tabu-na-zaxodilgbt-spilnot/>. (in Ukrainian).

"In Kiev, hundreds of lesbians gathered at the Festival of Equality", accessed October 14, 2017, <https://ukr.media/ukrain/262870/>. (in Ukrainian).

In Kyiv, the LGBT community festival was "replaced", accessed October 14, 2017, <http://>

www.depo.ua/ukr/life/u-kievi-zaminuvali-festival-lgbt-spilnoti-14052016155000. (in Ukrainian).

Kolodiy, Marianna. “The Formation of Gender Studies in the Context of the Evolution of the Women’s Movement: From Marxism to Postmodernism,” *Scientific Bulletin of Uzhgorod University. Series: Political Science, Sociology, Philosophy*. Edition 9, (2008): 203–206. (in Ukrainian).

“LMR sued the court forbidding tomorrow to the avenue. Freedom of any shares”, accessed October 14, 2017, <http://catholicnews.org.ua/lmr-podala-pozov-u-sud-pro-zaboronu-provedennya-zavtra-na-prosp-svobodi-bud-yakih-akciy>. (in Ukrainian).

Nikiforenko, Valery, and Tabanova, Anastasia. “Gender equality in Ukraine: problems and ways of improvement,” *Bulletin of social and economic research*. Edition 2 (53), (2014): 218–225. (in Ukrainian).

Novitska, Valentina. “Gender Socialization: Sociological Concepts and Practices.” The author’s abstract of candidate’s dissertation of sociological sciences: 22.00.01, Kiev, 2010, 15. (in Ukrainian).

Onishchenko, Nataliya. “Gender Parities in Conditions of Democratic Transformations”, in *the Actual Problems of International Relations: a Collection of Scientific Papers*, edition 76 (in 2 parts), parts I (in 2 parts). Kyiv, 2008, 33–34. (in Ukrainian).

“On the way to a new gender: how the German state educates children,” accessed October 14, 2017, <http://catholicnews.org.ua/na-shlyahu-do-novoyi-gendernoyi-lyudini-yak-nimecka-derzhava-vihovuie-ditey-0>. (in Ukrainian).

“On the protection of life and traditional family values spoke at a round table in Kiev”, accessed October 14, 2017, http://ugcc.ua/video/pro_ohoronu_zhittya_ta_tradits%D1%96yn%D1%96_s%D1%96meyn%D1%96_ts%D1%96nnost%D1%96_govorili_na_kruglomu_stol%D1%96_u_kiiev%D1%96_78328.html. (in Ukrainian).

“On the protection of life and traditional family values spoke at a round table in Kiev”, accessed October 14, 2017, http://ugcc.ua/video/pro_ohoronu_zhittya_ta_tradits%D1%96yn%D1%96_s%D1%96meyn%D1%96_ts%D1%96nnost%D1%96_govorili_na_kruglomu_stol%D1%96_u_kiiev%D1%96_78328.html. (in Ukrainian).

“On the protection of life and traditional family values spoke at a round table in Kiev”, accessed October 14, 2017, <http://catholicnews.org.ua/u-lvovi-na-pershiy-tizhen-velikogo-postu-gotuyut-hristiyanofobnu-lgbt-provokaciyu>. (in Ukrainian).

“Pope Francis warns against the danger of gender ideology,” accessed October 14, 2017, <http://catholicnews.org.ua/papa-francisk-zasterigaie-pered-nebezpekoyu-gendernoyi-ideologiyi>. (in Ukrainian).

“Swedes under the influence of gender ideology change the language,” accessed October 14, 2017, <http://catholicnews.org.ua/shvedi-pid-vplivom-gendernoyi-ideologiyi-minyayut-movu>. (in Ukrainian).

“Sadovyy: “The attack on the «Festival of Equity» was planned «access was received on October 14, 2017, <http://wz.lviv.ua/ukraine/164438-u-lvovi-zablokuvaly-uchasnykiv-lhbt-festyvaliu>. (in Ukrainian).

“Statement on the attack on the “Festival of Equality” in Lviv–2016”, Statement on the attack on “Equality Festival Lviv-2016”, accessed October 14, 2017, http://www.norway.com.ua/News_and_events1/Statements/Statement-on-the-attack-on-Equality-Festival-Lviv-2016/#.VvWmztKLTIU. (in Ukrainian).

Styazhkina, Olena. “Gender dimensions of the Soviet everyday life of the 1960 – mid 1980-s,” *Regional studies*, no. 3, (2010): 214–223. (in Ukrainian).

“Scientifically unscientific nature of gender ideology,” accessed October 14, 2017, <http://catholicnews.org.ua/naukovo-pro-nenaukoviy-harakter-gendernoyi-ideologiyi>. (in Ukrainian).

Tolstoukhova, Svitlana. “Approval of Gender Equality: Realities and Prospects: About the State Program for the Promotion of Gender Equity,” *Bulletin of the Pension Fund of Ukraine*, no. 3. (2007): 10. (in Ukrainian).

“The head of the UGCC: the institution of the family is trying to destroy with the help of an ideology called “gender“, accessed October 14, 2017, <http://catholicnews.org.ua/lava-ugkc-instituciuyu-simyi-namagayutsya-znishchiti-za-dopomogoyu-ideologiyi-pid-nazvoyu-gender>. (in Ukrainian).

“The government officially recognized that they are preparing legalization of gay civil partnerships”, accessed October 14, 2017, <http://catholicnews.org.ua/v-uryadi-oficiyno-viznali-shcho>

gotuyut-legalizaciyu-odnostatevih-civilnih-partnerstv. (in Ukrainian).

“The government officially recognized that they are preparing legalization of gay civil partnerships”, accessed October 14, 2017, <http://catholicnews.org.ua/v-uryadi-oficiyno-viznali-shcho-gotuyut-legalizaciyu-odnostatevih-civilnih-partnerstv.> (in Ukrainian).

“The court forbade the LGBT move in Lviv”, accessed October 14, 2017, <http://catholicnews.org.ua/sud-zaboroniv-lgbt-hodu-u-lvovi.> (in Ukrainian).

“The “Equality Festival” was held in Dnipropetrovsk”, accessed October 14, 2017, <http://hromadske.ua/posts/u-dnipri-vidbuvsia-festyval-rivnosti.> (in Ukrainian).

Vasiliev, Olga. “Differences in personal values: gender aspect,” *Bulletin of the National Technical University of Ukraine “Kyiv Polytechnic Institute”*. Series: Philosophy, Psychology, Pedagogy, no. 2. (2001): 81–91. (in Ukrainian).

Vanovska, Inna. “Development of female domestic entrepreneurship in the gender of the Ukrainian village in the second half of the nineteenth and early twentieth centuries,” The author’s abstract of candidate’s dissertation of sociological sciences: 07.00.01, Kharkiv, 2011): 20. (in Ukrainian).

Venherska, Viktoriya. “Distribution of gender roles in the formation of the Ukrainian national project in the nineteenth century,” *Gileya: Scientific Bulletin*, no. 53. (2011): 42–45. (in Ukrainian).